

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

Egentliga Finland

Vattentjänster i glesbygden

Vattentjänstandelslag

MILJÖ- HANDBOK

1 • 2010

Andelslag

- bildningsprocess
- planering
- byggande
- finansiering
- ansvar
- ekonomi
- underhåll

Innehåll

Vattentjänstandelslag 3

1. Gemensamma vattentjänster 4

2. Starta projektet 6

3. Andelslaget bildas 10

4. Ekonomi 14

5. Understöd 16

6. Ansvar 20

7. Avtal 22

8. Planering och byggande 24

9. Underhåll, service och ekonomi 26

10. Källmaterial och ytterligare information 30

Pärmbild: Viivi Virta
Broschyrens illustrationer: Ulriikka Lipasti

Vattentjänstandelslag

Att ordna gemensamma centraliserade vattentjänster i glesbygden är både ekonomiskt och förnuftigt ur miljösynpunkt, speciellt i områden med tät bebyggelse. Om det kommunala vattentjänstverkets ledningsnät inte sträcker sig till området kan invånarna själva bilda ett andelslag och låta bygga vattentjänstnät.

Det finns vattentjänstandelslag av olika storlek och för olika ändamål. Storleken varierar från vattensammanslutningar bestående av några fastigheter till vattentjänstandelslag för flera tusen invånare. Andelslaget kan sörja för leverans av hushållsvatten eller avleda och behandla avloppsvatten eller sköta alla dessa funktioner. Andelslagets ledningsnät kan anslutas till kommunens ledningsnät eller så kan vattenleveransen och avloppsvattenbehandlingen skötas av andelslaget.

Den här handboken fungerar som utgångsmaterial då man överväger att bilda ett andelslag eller ordna gemensamma vattentjänster. Uppgifterna baseras i huvudsak på publikationen Vattenandelslagets ABC, utgiven av Nylands miljöcentral och tillgänglig på internet: www.miljo.fi/uus/publikationer > Duplikat 1995–2006 > Duplikat 2005 > 160

1. Gemensamma vattentjänster

Via andelslag kan byar försees med vattentjänster i områden där kommunerna inte har resurser att dra ledningsnät.

Tidigare var bristen på vatten eller hushållsvattnets dåliga kvalitet de främsta orsakerna till att starta ett andelslagsprojekt. Numera bildar man allt oftare andelslag för avledning och/eller behandling av avloppsvatten. Då den tidsfrist som har fastställts i avloppsvattenförordningen (542/2003) närmar sig sitt slut har intresset för andelslagsprojekt ökat. Andelslagsverksamhet är ett sätt att snabbt få tillgång till centraliserade vattentjänster. Med gemensamma vattentjänster uppnår man märkbara kostnadsbesparingar. Gemensam avledning och behandling av avloppsvatten är också mer driftssäkert och lättare att använda än avloppssystem för enskilda fastigheter.

Är ett gemensamt system möjligt?

Innan man bildar ett andelslag är det viktigt att bedöma om det alls är möjligt och lönsamt att bygga ett gemensamt ledningsnät. Det måste finnas tillräckligt många som vill ansluta sig för att projektet ska vara ekonomiskt genomförbart. För att systemet ska fungera tillfredsställande är det viktigt att flödet i ledningarna, trycknivåerna, förbrukningen

och användningen av vatten är tillräcklig. Med de preliminära kostnadsberäkningarna som grund kan man kontrollera om kostnaderna för drift och underhåll av ledningsnäten kan täckas med skäligen avgifter. Det minsta antalet abonnenter anses vara fem per kilometer eller minst 20 fastigheter per kvadratkilometer. De lokala förhållandena och kostnadsnivåerna kan dock påverka minimiantalet.

Sydvästra Finlands miljöcentral gjorde 2006 en utredning över områden där det vore motiverat att ordna gemensamma vattentjänster. Utredningen är till hjälp då man gör preliminära kostnads- och lönsamhetsberäkningar för gemensamma avloppsprojekt. Utredningen om potentiella områden för anläggning av avlopp i Egentliga Finland och Satakunta samt kartor över områdena finns på internet:

www.miljo.fi/los/publikationer > Rapporter
> Serien Sydvästra Finlands miljöcentrals rapporter

www.lounaispaikka.fi > Yhteiskunta > Vesihuolto ja viestintä > Potentiaaliset viemäröntialueet

Gemensamma vattentjänster är en fungerande lösning särskilt i byar med tät bebyggelse.

2. Starta projektet

Att bilda ett andelslag och bygga gemensamma vattentjänster kräver tid och arbete.

En eldsjäl behövs

En beredningsarbetsgrupp sammankallas

Området har ett gemensamt behov av vattentjänster

Kontakt med kommunen och vattentjänstverket i området

En förfrågan om villigheten att ansluta sig genomförs och verksamhetsområdet avgränsas

Invånarna informeras

Det behövs en eldsjäl som kan driva igenom projektet och som har tid att sätta sig in i saken. Det är bra om eldsjälens har stöd av en beredningsgrupp som kan dela ansvaret och sköta förberedelsearbetet. Alternativt kan man genast i början överlämna ledningsansvaret för projektet till en yrkesperson, till exempel en projektledare eller planerare.

För att undvika onödigt arbete lönar det sig att genast ta kontakt med den egna kommunen och kontrollera om kommunen har några planer på att bygga vattentjänstnät i området. Kommunens avsikter kan i allmänhet läsas i **kommunens utvecklingsplan för vattentjänsterna**.

UTVECKLINGSPLAN FÖR VATTENTJÄNSTER

är en plan som kommunen har utarbetat för utvecklingen av vattentjänsterna på sitt område. Av planen framgår bland annat på vilka områden och vid vilken tidpunkt kommunens skyldighet att ordna vattentjänster kommer att fullgöras. I de flesta kommuner kan man läsa planen på kommunens webbplats.

Tillsammans med representanter för kommunen och vattentjänstverket kan man också utreda om det potentiella andelslagets ledningsnät kan anslutas till kommunens ledningar eller om man måste överväga att bygga en egen vattentäkt och/eller ett byreningsverk. Samtidigt bör man diskutera vilka stödformer kommunen kan erbjuda, t.ex. rådgivningstjänster och ekonomiskt stöd. Också andelslagets framtid bör diskuteras.

Det är bra att involvera områdets invånare i förberedelserna genast i början av projektet. När projektet inleds är det bra att ordna en byakväll eller ett **informationsmöte** för allmänheten där man berättar vilka planer kommunen har för vattentjänsterna, hur lösningarna för enskilda fastigheter ser ut och vilka kostnader och problem de medför samt vilka fördelar de gemensamma tjänsterna erbjuder. Också när projektet framskrider bör man hålla tät kontakt med invånarna och erbjuda tillräckligt med information. Många som överväger att ansluta sig behöver mycket information som stöd för att kunna fatta ett positivt beslut. Det är också viktigt för invånarna att veta hur projektet framskrider och känna att ärendet sköts sakkunnigt.

Senast efter att informationsmötet hållits blir det aktuellt att fråga vilka som är villiga att ansluta sig till ledningsnätet. Den preliminära förfrågan är inte bindande, men med hjälp av den kan man försäkra sig om att det finns tillräckligt många intresserade i området. Utgående från förfrågningen kan beredningsgruppen dra upp preliminära riktlinjer och planera omfattningen av det blivande byggområdet samt göra en uppskattning av byggkostnaderna.

Då man bildar ett nytt andelslag lönar det sig att utbyta erfarenheter med andra fungerande andelslag eller be om hjälp från intresseorganisationer. Tillsammans med andra andelslag kan man t.ex. konkurrensutsätta anskaffningar, skaffa servicetjänster eller bara få stöd och råd. Fungerande andelslag hittar man t.ex. genom sökning på internet.

MAN KAN ALDRIG FÅ FÖR MYCKET INFORMATION!

Informationsmöten bör hållas med jämna mellanrum. Man kan också dela ut informationsblad. Det är viktigt att abonnenterna har namn och kontaktuppgifter till eldsjälarna i andelslaget.

MERA VATTEN PÅ KVARNEN

Intresseorganisationer för vattentjänstandelslag

Finlands vattenförsörjningsandelslag rf (SVOSK)

- intresse- och serviceorganisation för vattenandelslag och vattentjänstandelslag, grundad 2009
- befrämjar kunnande och förutsättningar för affärsverksamhet i vattenandelslag
- stöder samarbete mellan andelslag
- erbjuder tjänster och utbildning som stärker vattenandelslagens kunnande och yrkesfärdighet och förbättrar beredskapen att utveckla förutsättningarna för affärsverksamheten
- medlemsavgiften år 2010 var 1 € per abonnent, dock minst 50 € och högst 300 €
- www.svosk.fi

Suomen Vesiosuuskuntien Liitto ry (SVOK)

- förbundsorganisation för vattenandelslag, vattentjänstandelslag och vattensammanslutningar, grundad 2009
- betjänar vattenandelslag, vattensammanslutningar och vattentjänstverk i frågor av teknisk och ekonomisk natur samt i intressebevakningsfrågor.
- medlemmarna har tillgång till kostnadsfri telefon- och e-postrådgivning
- medlemsavgiften för 2010 var 50 €
- www.vesiosuuskunnat.fi

Vattenverksföreningen VVY

- branschorganisation för vatten- och avloppsverk, grundad 1956
- föreningens uppgift är att påverka statsmakten så att dess åtgärder stöder en ekonomisk och ändamålsenlig verksamhet i vattentjänstverken.
- erbjuder mångsidig utbildning och producerar olika direktiv, rekommendationer och publikationer
- stöder utvecklingsprojekt genom Vattentjänstverkens utvecklingsfond
- erbjuder rådgivning, infoblad för medlemmar, medlemsbrev och tidningen Vesitalous
- medlemsavgiften bestäms på basis av den sålda vattenmängden
- www.vvy.fi

PUHDASTA VETTÄ HANASTA
JA JÄTEVEDET PUHDISTAMOON
LIITY NYT
KAURISSALON VESIOSUUSKUNTAAN
TULE TUTUSTUMAAN
KIINTEISTÖASENNUKSIIN

Andelslaget kan meddela att det bygger vattentjänster till exempel på en infoskylt vid vägkanten.

3. Andelslaget bildas

Innan man grundar ett andelslag eller senast i startskedet är det många saker att tänka på..

NERA VATTEN PÅ KVARNEN

Det är klokt att ta en skadeförsäkring för vattenandelslagets egendom. Dessutom bör man ta en ansvarsförsäkring för styrelsen och för den eventuella verkställande direktören. Det är också tillrådligt att ta en försäkring som omfattar miljökador. Trots att det i avtalet med entreprenörerna krävs fullt försäkringskydd är det bra att även ta försäkringar som täcker materiella skador och personskador under byggtiden. Om andelslaget fungerar som arbetsgivare ska andelslaget också sörja för arbetsgivarens försäkringar.

Det lönar sig alltid att konkurrensutsätta försäkringarna!

De viktigaste sakerna att tänka på är det praktiska genomförandet av projektet och ansvarsfrågorna samt förstås skötseln av andelslagets ekonomi.

- Finns det tillräckligt stort intresse och personer som vill engagera sig?
- Har eldsjälarna vilja och möjlighet att arbeta med projektet också efter byggtiden?
- Finns det bland delägarna experter inom olika områden (t.ex. budgetering, projektledning, anläggningsarbete)?
- Hur stor del av arbetet kan göras som tälkoarbete och vilka yrkesmän ska anställas?
- Hur ska ekonomin skötas?
- Hur ska ledningsnätet finansieras?
- Hur ska drifts- och underhållsfunktionerna ordnas och finansieras? Ska pumpstationerna skötas av andelslaget eller ska fastigheterna själva ansvara för dem? Ska ett serviceföretag anlitas för att sköta driften av ledningsnätet?

Etableringsåtgärder

Det är tekniskt lätt att bilda ett andelslag. Det som behövs är en stiftelseurkund, stadgar och en etableringsanmälan. Mer information om att bilda andelslag samt en mall för stiftelseurkunden och modellstadgar finns på internet: www.pellervo.fi/osuuskunta > Perustaminen > Perustamisopas
www.vvy.fi > Ohjeet ja mallit > Vesiosuuskunnan mallisäännöt

Det är avgiftsbelagt att göra ändringar i andelslagets stadgar så stadgarna bör utarbetas omsorgsfullt. Stadgarna bör innehålla bara de punkter som de enligt lagar och bestämmelser måste innehålla. Andra saker kan skrivas in i till exempel andelslagets verksamhetsdirektiv eller verksamhetsprinciper och kan då lättare ändras senare.

Handläggningsavgiften för etableringsanmälan är 350 euro. I samband med etableringsanmälan bör andelslaget ansöka om momsskyldighet. Blanketter finns i Patent- och registerstyrelsens och Skatteförvaltningens gemensamma företagsdatasystem: www.ytj.fi > Y-blanketter

Då man bildar ett andelslag bör man även bekanta sig med lagen om andelslag (1488/2001): www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2001/20011488

Val av verksamhetsform

Gemensamma vattentjänster ordnas oftast av ett andelslag. Vattentjänster kan också ordnas av någon annan organiserad juridisk person eller i liten skala av en fri sammanslutning. När deltagarna är organiserade blir ansvarsfördelningen tydligare och allas rättsskydd är garanterat. Det är också lättare att få bidrag för vattentjänsterna om mottagaren är organiserad.

Mer information om valet av verksamhetsform och organisering finns på internet:

www.yrityssuomi.fi > Grunda ett företag

Bild: Tero Forsman

MERA VATTEN PÅ KVARNEN

Andelslag

Villkor: Antalet grundare ska vara minst tre Etableringsdokument: Stiftelseurkund och stadgar, etableringsanmälan och registreringsanmälan till handelsregistret

Författning: Lagen om andelslag (1488/2001)

Observera: Medlemmarna är inte ansvariga för andelslagets skulder med sin personliga egendom. Medlemmarna har beslutanderätt och varje medlem har lika stor beslutanderätt

Sammanslutning

Villkor: Antal delägare 2(-10)

Etableringsdokument: Muntligt eller skriftligt avtal

Författning: Lagen om vissa samäganderättsförhållanden (180/1958) samt allmän avtalsrätt

Observera: Att bilda och upplösa en sammanslutning går snabbt och lätt.

En sammanslutning är en icke-organiserad fri gemenskap. Sammanslutningens förbindelser berör alla delaktiga personligen. Beslutsfattande, verkställande av beslut och representation är besvärligt och oförutsägbart. Anläggningar mm. ägs gemensamt. Det behövs ofta separata avtal för bl.a. vattenanvändning och delning av kostnaderna.

Aktiebolag

Villkor: Minst en grundare. Minimiaktiekapital 2 500 euro.

Etableringsdokument: Skriftligt avtal om bolagsbildning och anmälan till handelsregistret

Författning: Aktiebolagslagen (624/2006)

Observera: Inget personligt ansvar för bolagets förbindelser, ansvaret är begränsat till summan som delägaren har betalat för aktierna.

Om andelslaget ansöker om moms-återbäring måste andelslaget verka självständigt i minst fem år innan det kan slås ihop med ett vatten-tjänstverk i området.

Andelslagets livscykel

Andelslagets framtid bör diskuteras redan när andelslaget grundas. På så sätt kan man till exempel garantera ledningsnätens kompatibilitet.

I allmänhet grundas andelslag för att man snabbare ska få tillgång till vattentjänster. Då är det bra att diskutera om det är motiverat att andelslaget fortsätter som en självständig enhet eller om det förr eller senare ska gå ihop med ett större vattentjänstverk. Att producera vattentjänster i större enheter ger högre driftsäkerhet och garanterar att driften sköts av yrkeskunnig personal. Därför är det ofta motiverat för andelslaget att uppgå i en större helhet. Om andelslaget har en egen vattentäkt eller ett avloppsreningsverk finns det goda skäl att fortsätta att verka självständigt.

I kommunens utvecklingsplan för vattentjänsterna finns ofta riktlinjer för granskning av andelslagets livscykel. Det lönar sig att ta med representanter för kommunen och andra vattentjänstverk i området i förhandlingarna.

I vissa kommuner har andelslagen fungerat endast som byggherrar för ledningsnätet och andelslagets medlemmar har anslutit sig direkt som kunder hos det kommunala vattentjänstverket. Andra vanliga tillvägagångssätt har varit modeller där andelslaget slås samman med kommunens ledningsnät antingen inom 4-10 år eller först om ca 10-20 år när låneandelen är antingen helt eller åtminstone till största delen betald.

Då man övervägar att förändra vattenandelslagets verksamhet har man huvudsakligen följande alternativ:

- gemensam verksamhet med ett eller flera andra vattentjänstverk eller sammanslutningar
- överföring av skötseln av andelslagets vattentjänster till ett annat vattentjänstverk
- upplösning av vattenandelslaget.

I lösningar där ledningsnätet och hela affärsverksamheten slås ihop med ett annat vattentjänstverk eller en sammanslutning måste man komma överens om bl.a. överlåtelsepris, skuldarrangemang och vattentjänst-taxor. Överlåtelsepriset påverkas bland annat av ledningsnätets och anläggningarnas skick och kapacitet. I vissa fall kan ledningsnätet vara i så dåligt skick att det utgör ett hinder för en sammanslagning av ledningsnäten och verksamheterna. Överlåtelsen sker i allmänhet utan kostnad eller mot en nominell ersättning. När affärsverksamheten och egendomen har överlåtits ska andelslaget upplösas.

Sammanslagningsprocesser är långa och krävande och kräver experthjälp. En fusion kan dock medföra märkbara ekonomiska fördelar och därför lönar det sig att genomföra processen.

Hushållsvatten av god kvalitet är oundgängligt. Vattnet friskar också upp.

4. Ekonomi

Då man ska bilda ett vattentjänstandelslag måste man först utreda om lösningen är ekonomiskt lönsam.

Förutom finansieringen i byggnadsskedet bör man också tänka på den långsiktiga finansieringen. Frågor att ta ställning till är exempelvis:

- Hur ska andelslagets verksamhet finansieras? Behövs det lån? Varifrån kan man få bidrag och understöd?
- Hur kan andelslaget bli en solid leverantör av vattentjänster? Hur stora ska anslutningsgrund- och bruksavgifterna vara?

Finansieringsbehovets livscykel

Andelslagets behov av finansiering varierar under verksamhetens olika skeden. Under **byggnadsskedet** är engångsutgifterna stora. Då ska utgifterna täckas med inkomstfinansieringen som består av eventuella bidrag samt avgifter som tas ut av delägarna. Bidragen och avgifterna räcker oftast inte till för att täcka alla utgifter i början av projektet och då måste man ta hjälp av lån.

Efter investeringsskedet stabiliseras inkomsterna och utgifterna. Då består utgifterna av rörliga och fasta utgifter (t.ex. el, reparations- och underhållskostnader, personal, försäkringar, återbetalning av lån, räntekostnader och bokföring) samt inkomster i form av bruks-, grund- och serviceavgifter. För att få ekonomin i balans måste avgifterna dimensioneras så att de täcker utgifterna.

Andelslaget måste också bereda sig på framtida utgifter för underhåll, utvidgning och reparation. Man kan bygga upp en re-

Byggnadskostnader

serv genom att placera medel i en separat reparationsfond eller inkludera reserven i grund- och bruksavgifterna. Utöver den årliga budgeten ska andelslaget göra upp en långsiktig finansieringsplan där man också tar behovet av sanering av ledningsnätet och anläggningarna i beaktande.

I utredningen över potentiella områden för anläggning av avlopp i Egentliga Finland och Satakunta finns en sammanställning över enhetskostnaderna för byggande av stamavloppsledning för tryckavlopp enligt jordens grävbarhet och rördimensionen. Kostnadsuppgifterna finns i tabellen nedan:

Grävbarhet		Pris (€/m)						
Lätt (jordart gytta, torv, lera, sand, grus, singel eller stenjord)		20						
Medelsvår (jordart lös eller medelkompakt eller stenfri morän)		21						
Svår (jordart kompakt morän med rikligt med stenblock, blockfält, berg)		45						
Avloppsdragning i vattendrag		19						
Rördiameter (mm)		63	75	90	110	160	200	315
Pris (€/m)		6	7	9	13	17	20	51

I vattentjänstprojekt i sydvästra Finland som genomfördes av andelslag under 2007 och 2008 och som beviljades vattentjänstunderstöd varierade meterpriserna mellan 15 och 50 euro; genomsnittspriset var ca 30 euro per meter. Genomsnittskostnaderna för enbart dragning av avlopp var strax under 20 €/m. Den fastighetsspecifika kostnaden för byggande av vatten- och avloppsledningsnät blev 3 300–42 700 €/fastighet (i medeltal ca 12 000 €). Enbart dragning av avlopp kostade ca 7 000 €/fastighet (kostnadsspridningen var 2 100–12 700 €/fastighet).

Fastställande av avgifter

Andelslaget debiterar kostnaderna för byggande och underhåll av vattentjänsterna genom att ta ut olika avgifter **av andelslagets medlemmar och av dem som ansluter sig till ledningsnätet**. Avgifterna ska i största möjliga mån återspegla de verkliga kostnaderna. I avgifterna får ingå högst en skälig avkastning på kapitalet. Andelslaget är också skyldigt att berätta vad som ingår i avgifterna.

Genom andelsinsatserna täcks vattenandelslagets förvaltnings- och bokföringskostnader. De utgör startkapitalet för vattenandelslagets verksamhet. Storleken på insatsen fastställs redan då andelslaget bildas. Då priset fastställs är det bra att beräkna hur stora tillgångar som behövs för att starta verksamheten och samtidigt uppskatta vilken summa som är lagom för att få byborna att förbinda sig till vattenandelslaget.

Storleken på andelsinsatsen har varierat mellan 30 och 1 300 euro. I allmänhet har avgiften rört sig kring 100–200 euro. Andelsinsatsen är oftast en engångsavgift men den kan också

uppbäras som en årlig avgift.

Då delägarna ansluter sig till ledningsnätet uppbärs en anslutningsavgift. I fortsättningen påförs abonnenterna en bruksavgift baserad på vattenförbrukningen, dvs en vatten- och/eller avloppsvattenavgift och eventuellt också en grundavgift. Med bruks- och grundavgifterna bekostas verksamhetens drift och egendomens underhåll.

Avgifterna ska vara skäliga och rättvisa. Anslutnings- och grundavgifterna kan av grundad anledning vara av olika storlek på olika områden. Grundade anledningar är bland annat skillnader i byggnads-, bruks- och servicekostnaderna samt avloppsvattnets sammansättning. Det är ofta förmånligare att ansluta sig till andelslagets ledningsnät genast i planeringsskedet än senare när ledningsnätet är färdigbyggt (s.k. efteranslutning). Den på användningen baserade bruksavgiften ska vara lika stor för alla.

Beroende på vilka tjänster andelslaget erbjuder kan det även ta ut avgifter för vattenmätaravläsning, FVA-syn, arbetsdebiteringar och kilometerersättning.

MERA VATTEN PÅ KVARNEN

Det lönar sig för andelslaget att skapa nätverk och utveckla samarbetet med andra andelslag och intressentgrupper för att bygga upp en mera lönsam verksamhet och bättre försörjningsberedskap. Andelslagen kan t.ex. delta i gemensam upphandling. Finlands Vattenandelslags förbund rf erbjuder sina medlemsvattenandelslag ett system för gemensam upphandling.

Obs! Konkurrensutsättning lönar sig alltid.

ANDELSINSATS tas ut av medlemmarna i det skede då de ansluter sig till andelslaget.

ANSLUTNINGSAVGIFT är en engångsavgift som tas ut av en fastighet som ansluter sig till vattentjänstverket. Avgiften används för att täcka investeringskostnaderna. I avgiften ingår vanligen inte kostnaderna för anslutningsarbetet eller byggkostnaderna för tomtledningarna.

GRUNDAVGIFT tas ut oberoende av användningen av tjänster från den dag fastigheten har anslutit sig till ledningsnätet. Avgiften täcker en del av drifts- och kapitalkostnaderna.

BRUKSAVGIFT faktureras på basis av den mängd vatten som fastigheten har använt och/eller mängden avloppsvatten som avleds samt avloppsvattnets kvalitet.

AVGIFT FÖR ANSLUTNING AV TOMTLEDNING är en avgift som tas ut för anslutningsarbeten då tomtledningen ansluts till stamledningen.

AVGIFT FÖR INSTALLATION AV VATTENMÄTARE täcker investerings- och monteringskostnaderna för vattenmätaren.

5. Understöd

Andelslagen kan ansöka om understöd för planering och byggande av vattentjänstnät samt för anställning av arbetskraft som bistår dem i skötseln av projektet.

Stödmöjligheter som erbjuds av kommunen och det kommunala vattentjänstverket:

- allmän rådgivning och experthjälp
- garanti för lån
- planeringshjälp (översiktsplan, utredningsplan och/eller byggnadsplan)
- utbyggnad av stamledning
- byggande av ledningsnät
- tillsyn över byggarbete
- utarbetande och uppdatering av kartor över ledningsnät
- servicetjänster
- förmånlig anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät
- ekonomiskt understöd

Understöd från kommunen och det kommunala vattentjänstverket

Andelslaget bör genast när projektet inleds utreda vilka tjänster och stödmöjligheter kommunen och det kommunala vattentjänstverket har att erbjuda. Kommunen kan understödja andelslagen bl. a. genom att erbjuda kartor över området och kopieringstjänster samt tillgång till möteslokaler. Kommunen kan också gå i borgen för andelslagets lån. En del kommuner erbjuder ekonomiskt understöd för att bygga ledningsnät. Vattentjänstverket kan i sin tur erbjuda planeringsrådgivning, fungera som tillsynsinstans över byggarbete eller upprätthålla kartor över ledningsnäten.

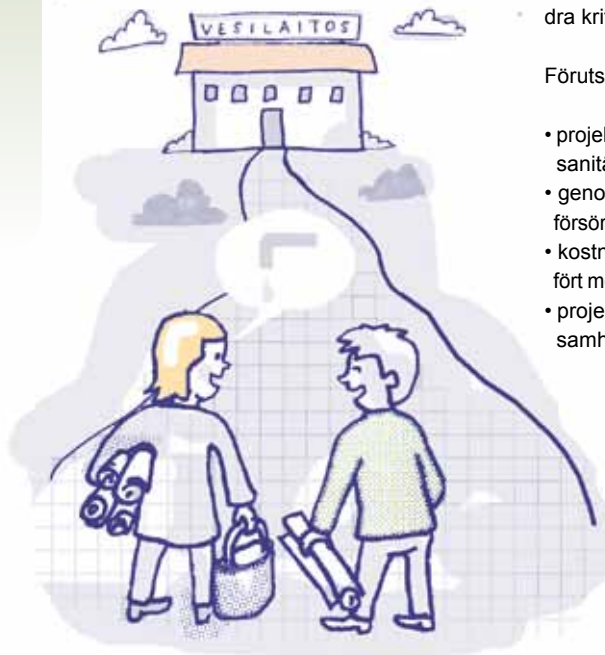
Statens vattentjänstunderstöd

Staten beviljar årligen understöd för planering och utbyggnad av vattentjänster. Understöd kan beviljas för bl.a. utredningar samt för planering och byggande av vattentäcker, vattentjänstnät och avloppsreningsverk. Understöd beviljas inte för underhåll och sanering av en befintlig anläggning. De kostnader som uppstår efter etableringsinvesteringen ska täckas med avgifter som tas ut av kunderna.

Vattentjänstunderstödet är behovsprövat och för en del av de stödberättigade ansökningarna måste ett avslagsbeslut fattas på grund av knappa anslag. Projekten prioriteras enligt hur väl de uppfyller förutsättningarna och andra kriterier för beviljande av stöd.

Förutsättningar för beviljande av stöd:

- projektet anses nödvändigt av ekonomiska, sanitära eller miljörelaterade orsaker
- genom projektet säkerställs både vatten försörjning och behandling av avloppsvatten
- kostnaderna för åtgärderna är skäliga jämfört med de fördelar som uppnås genom dem
- projektet har en bred efterfrågan och goda samhällseliga effekter.

Det är av största vikt att största delen av invånarna i området förbinder sig till projektet och att projektet har kommunens stöd. Sådana projekt prioriteras där man på förhand har avtalat om att andelslaget kommer att fusioneras med det kommunala vattentjänstverket.

Understöd beviljas inte för utbyggnad av vattentjänster på detaljplaneområde eller i omedelbar närhet av ett sådant. Stöd beviljas inte heller för vattentjänster i nybyggen eller fritidsbostäder.

Understöd kan sökas från de regionala Närings-, trafik- och miljöcentralerna (ELY-centralen) före utgången av oktober varje år. Små vattentjänstprojekt (< 30 000 euro) kan ansöka om understöd under hela året. Ansökan sker med blanketten som finns på miljöförvaltningens webbplats (www.miljo.fi). Till ansökan ska fogas en för åtgärden utarbetad plan som innehåller kostnadsberäkning, finansieringsplan och tidtabell för åtgärden. Därutöver behövs utredningar som är nödvändiga för bedömningen av att villkoren för beviljande av stöd uppfylls.

Det beviljade understödet kan variera från 15 till 30 procent av kostnaderna. Under senare år har understödet utgjort cirka 20 procent. Man bör komma ihåg att endast de kostnader som uppstår efter att ansökan har lämnats in är stödberättigade.

Mer information om stödjande av vattentjänster finns på miljöförvaltningens webbplats: www.miljo.fi/vattentjanstunderstod

Projektstöd för utveckling av landsbygden

Ett allmännyttigt investeringsprojekt ger de lokala invånarna ökad välfärd och bättre service. Med stödets hjälp kan man uppföra, reparera eller bygga ut byns gemensamma byggnader eller skaffa gemensamma maskiner, anordningar eller användningsrättigheter för gemensamma utrymmen eller områden. Stöd kan också beviljas för småskaligt byggande av väg-, vattentjänst- och telekommunikationsnät.

Stöd kan beviljas bland annat för arbetstagarernas lönekostnader, resekostnader, sakkunnigarvoden, köpta tjänster, byråkostnader, hyror och styrgruppens utgifter. Stöd kan också beviljas för immateriella och materiella investeringar såsom anskaffning av anordningar, reparation av byggnader och förvärv av användningsrättigheter.

Stödbeloppet för ett allmännyttigt investeringsprojekt uppgår i allmänhet till högst 75 procent av de godtagbara kostnaderna. Stödnivån styrs av de regionala prioriteringarna i ELY-centralernas och Leader-aktionsgruppernas utvecklingsplaner. Även aktionsgruppernas riktlinjer för stöd för vattentjänster varierar regionalt.

Understödet kan sökas med Landsbygdsverkets ansökningsblankett som finns på lomake.mmm.fi och i ELY-centralerna. Ansökningarna lämnas in till ELY-centralen eller Leader-aktionsgruppen. Ansökningstiden är fortlöpande. Beslutet om beviljande av stöd fattas av ELY-centralen.

Mer information om finansiering finns på internet www.mavi.fi > Finansiering av landsbygden

Stöd för anställning av arbetskraft

Ett andelslag kan ansöka om lönesubvention för lönekostnader från arbets- och näringsbyrån (TE-byrån) om andelslaget anställer en långtidsarbetslös, en handikappad person, en ungdom som är under 25 år eller en arbetslös som hotas av långtidsarbetslöshet eller utslagning från arbetsmarknaden. Arbetstagarerna kan vara till hjälp vid fastighetsbesök, postningsärenden, mötesarrangemang osv. Flera andelslag kan slå sig ihop i en s.k. arbetsgivarvarring för att anställa en person med lönesubvention.

Ansökan om lönesubvention lämnas in vid den arbets- och näringsbyrå på vars verksamhetsområde arbetsplatsen finns eller hos vilken arbetssökanden som ska anställas med lönesubvention är registrerad. TE-byrån avgör från fall till fall om en anställning med lönesubvention främjar den arbetssökandes sysselsättning.

Lönesubventionen utgör högst 50 procent (för handikappade högst 75 procent) av lönekostnaderna. Lönesubventionen utbetalas månatligen i efterskott.

Mer information om lönesubvention finns på TE-byrån och webbplatsen: www.mol.fi > Arbetsgivare > Lönesubvention och andra understöd

Ett andelslag kan också anställa studerande vid universitet, yrkeshögskolor och många andra läroanstalter med hjälp av stöd som studieanstalterna erbjuder. Många läroanstalter beviljar små understöd till arbetsgivare som tar emot studerande på arbetspraktik. Kontakta läroanstalterna för mer information.

Överlappande understöd beviljas inte. Om fastighetsarbetet, t.ex. rördragningarna, också utförs av andelslaget, kan hushållet inte ansöka om understöd!

Understöd för åtgärder på fastigheter

Utöver det understöd som andelslaget får kan invånarna ansöka om understöd för åtgärder som utförs på fastigheten på egen bekostnad och för kostnader som föranleds av anslutningen till ledningsnätet. Man kan också utnyttja hushållsavdraget i beskattningen.

Hushållsavdrag vid beskattningen

Ägaren eller innehavaren av en fastighet kan beviljas hushållsavdrag i beskattningen för arbete som man låtit utföra i en bostad eller fritidsbostad i eget bruk. Avdraget kan sökas för en prestation som bestått både av personligt arbete som utförts på egen gård och maskinarbete (Högsta förvaltningsdomstolens beslut, 12.8.2009, 1897/2009). Avdraget beviljas inte för arbete som utförts utanför gårdsområdet eller för varor och resekostnader. På glesbygden avses med gårdsområde ett högst 10 000 kvadratmeter stort fastighetsområde som omger byggnaden.

Hushållsavdraget är personligt. Avdraget utgör högst 60 procent av arbetets momspliktiga belopp. Självriskandelen är 100 euro och avdragets maximibelopp är 3 000 euro. Hushållsavdraget söks i samband med skattedeklarationen. Mer information om avdragsrätten finns på internet: www.vero.fi > Personkunder > Hushållsavdrag www.veronmaksajat.fi > Omat veroasiat > Kotitalousvähennys

ARA:s understöd för reparation

Invånarna kan söka reparationsunderstöd från Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) för finansiering av fastighetsvisa åtgärder. Understöden beviljas på basis av social och ekonomisk behovsprövning.

Renoveringsunderstöd kan beviljas för förbättring av hushållsvattensystem i bostadshus

som bebos året runt. Understöd beviljas för bl.a. sådana anordningar för behandling av avloppsvatten och avfall som behövs för att bygga ett avloppssystem som uppfyller uppställda krav samt anslutning av fastighet till ett vattenandelslags avloppsvattensystem. Föresattningar för beviljande av understöd:

- fastigheten ligger utanför vattentjänstverkens verksamhetsområde
- understödets mottagare är ägare till bostadshuset eller bostaden
- hushållet uppfyller de uppställda sociala kriterierna (inkomst- och förmögenhetsgränser)
- bostaden ska under minst fem år efter att understödet har beviljats användas som bostad för en familj som uppfyller kriterierna för beviljande.

Understödet söks från den kommun där fastigheten är belägen. Ansökningstiden infaller vanligen i mars-april. Understödet för hushållsavloppsvatten uppgår till högst 35 procent av kostnaderna.

Äldringar och handikappade kan beviljas ett högre reparationsunderstöd när de låter bygga ett avloppssystem. Föresattningen är att åtminstone en av hushållets medlemmar är minst 65 år eller handikappad. Understödet uppgår då till högst 40 procent av kostnaderna. Frontveteraner eller änkor till frontveteraner kan i undantagsfall även beviljas ett veteran-tillägg på högst 30 procent.

Beslutet om beviljande av understöd måste fås innan arbetet inleds. Mer information om reparationsunderstöd fås från kommunerna och på ARA:s webbplats:

www.ara.fi > Understöd > Reparations- och energiunderstöd

En ren hemstrand är guld värd.

6. Ansvar

Det lönar sig inte att bilda ett andelslag på alltför lösa grunder. Trots att det ofta är förnuftigt att bilda andelslag medför utbyggnaden av de gemensamma vattentjänsterna många förpliktelser.

Andelslagets ansvar och förpliktelser beror på dess verksamhet och storlek. Det mest avgörande är huruvida andelslaget klassificeras som vattentjänstverk eller inte.

Bestämmelserna i lagen om vattentjänster gäller vattentjänstverk

Om ett andelslag klassificeras som vattentjänstverk, gäller även de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i lagen om vattentjänster (119/2001) dess verksamhet.

Enligt lagen ska ett vattentjänstverk delta i kommunens utvecklingsplanering för vattentjänsterna. Kommunen ska också godkänna verksamhetsområdet för vattentjänstverket,

Vattentjänstverk = en inrättning som sköter ett samhälles vattentjänster (Lagen om vattentjänster). I praktiken klassas ett andelslag som ett vattentjänstverk om det levererar vatten eller tar emot avloppsvatten som uppgår till mer än 10 m³ i dygnet eller betjänar mer än 50 personer.

där vattentjänstverket tillhandahåller vattentjänster i överensstämmelse med samhällsutvecklingen. Detta uppdrag omfattar utbyggnad och underhåll av ledningsnät samt distribution av hushållsvatten och/eller avledning av avloppsvatten och därtill hörande uppgifter. Vattentjänstverket kan också ansvara för vattenförsörjning och avloppsvattenbehandling. En fastighet som ligger inom verksamhetsområdet har skyldighet och rättighet att ansluta sig till vattentjänstverkets ledningsnät.

I enlighet med **upplysningsplikten** ska vattentjänstverket ge tillräcklig information om kvaliteten på det hushållsvatten som det levererar och om nivån på avloppsvattenreningen samt om hur avgifterna bildas. Vattentjänstverken ska årligen meddela sina statistikuppgifter till Miljöförvaltningens datasystem VELVET. Uppgifterna förmedlas för närvarande via de regionala ELY-centralerna.

Fastställande av verksamhetsområde

Verksamhetsområdet är det område där andelslaget ska producera sina vattentjänster. Vattentjänstverket kan erbjuda sina tjänster och låta bygga sina ledningsnät också ut-

anför verksamhetsområdet till ett så kallat serviceområde.

Verksamhetsområdet bör avgränsas redan i början av planeringsskedet. På så sätt får man en tillräckligt tillförlitlig uppskattning av antalet anslutningar. Att fastställa verksamhetsområdet tryggar andelslagets verksamhet eftersom de fastigheter som är belägna inom området är skyldiga att ansluta sig till ledningsnätet. Verksamhetsområdet bör omfatta sådana områden där det är nödvändigt att fastigheterna ansluts till ledningsnätet på grund av bosättningens storlek eller beskaffenhet. Verksamhetsområdet ska inte utsträckas till alltför glesbebyggda områden eftersom det då kan bli svårt för vattentjänstverket att ordna vattentjänsterna i området på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt. Avgifterna som tas ut av kunderna bör hållas på en skälig nivå.

Då statens finansieringsstöd delas ut ska enligt jord- och skogsbruksministeriets anvisningar sådana projekt prioriteras för vilka ett verksamhetsområde för vattentjänstverk har fastställts. Även vissa kommunala vattentjänstverk ställer godkännande av verksamhetsområde som ett villkor för ingående av avtal för sammanslagning av ledningsnäten.

Kommunen, vanligtvis kommunfullmäktige, godkänner verksamhetsområdet utgående från andelslagets förslag. Om andelslaget inte ger något förslag, utarbetar kommunen ett eget förslag. Innan beslutet fattas ska utlåtanden begäras från tillsynsmyndigheterna och ägarna och innehavarna till områdets fastigheter ska ges tillfälle att bli hörda.

Det är alltid nödvändigt att fastställa verksamhetsområdena på kartan. Det är bra om området är en enhetlig områdeshelhet där man eftersträvar att beakta varje fastighets behov och begränsningar trots att utgångspunkten på glesbygden är att bygga ett visst antal meter stamledning. Man kan också uppgge en eftersträvad tidtabell för nya verksamhetsområden. På så sätt får områdets invånare information om andelslagets framtida utvidgningsplaner.

Skyldigheter för anläggningar som levererar hushållsvatten

Vattentjänstverket måste se till att det hus-

hållsvatten som verket levererar **uppfyller de kvalitetskrav som föreskrivs i hälsoskyddslagen (763/1994)**. Innan verksamheten inleds måste man säkerställa att vattnet håller god kvalitet genom att låta göra en **hushållsvattenundersökning**. Vattentjänstverken måste också utarbeta ett **program för kontrollundersökningar** för övervakning av hushållsvattnets kvalitet. Bestämmelser om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten finns i social- och hälsovårdministeriets förordningar 401/2001 (små enheter) och 461/2000 (stora enheter). Vattentjänstverket måste också kontrollera mängden och kvaliteten på det råvatten som det använder samt vattenförlusten i ledningsnätet.

Enligt hälsoskyddslagen ska anläggningar som levererar hushållsvatten senast tre månader innan verksamheten inleds ansöka om **godkännande av verksamheten hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten**. Väsentliga förändringar i vattentäkten eller i behandlingen eller distributionen av vatten ska också anmälas. Dessutom måste alla som arbetar i vattenverket och som utför åtgärder som kan påverka hushållsvattnets

kvalitet (t.ex. ledningsmontörer) ha avlagt ett test i hygienkompetens för hushållsvatten, ett s.k. **vattenhygienpass**.

En leverantör av hushållsvatten ska också ha beredskap för exceptionella situationer. Alla vattentjänstverk som har en egen vattentäkt ska ha en beredskapsplan för exceptionella situationer. Också andra anläggningar bör ha en beredskapsplan för eventuella problemsituationer (rörobrott, långa strömbavbrott, förorening av vattnet, skador på anläggningarna osv.).

Om ett avloppsreningsverk tar emot avloppsvatten från minst 100 invånare måste man ansöka om miljötillstånd för reningsverket. Även mindre reningsverk kan behöva ansöka om tillstånd. För reningsverk som betjänar färre än 100 invånare gäller bestämmelserna i avloppsvattenförordningen (Srf 542/2003).

MERA VATTEN PÅ KVARNEN

Program för kontrollundersökningar

Programmet för kontrollundersökning är ett program som utformats för regelbunden övervakning av en anläggning som levererar hushållsvatten. Programmet utarbetas av kommunens hälsoskyddsmyndighet tillsammans med vattenverket. Programmet ska granskas med minst fem års intervaller.

I små andelslag som inte klassas som vattentjänstverk är det frivilligt att utarbeta ett kontrollundersökningsprogram men det är ändå att rekommendera. Också vattnet som de här anläggningarna levererar ska kontrolleras regelbundet. En mall för kontrollundersökningsprogrammet finns på Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira webbplats:

www.valvira.fi > Styrning och tillsyn > Hälsoskydd > Hushållsvatten

Bild: Rodeo/Tero Sivula

7. Avtal

AVTAL

- tillstånd av markägarna – avtal för användningsrättigheter, köp eller hyra av markområden
- anslutningsavtal
- avtal för dragning under väg, vattendrag eller järnväg
- planeringsavtal
- entreprenadavtal (eventuella tilläggsarbeten, behörighetskrav)
- avtal med områdets vattentjänstverk om inköp av vatten och försäljning av avloppsvatten
- elavtal
- serviceavtal

I olika skeden av vattentjänstprojektet måste avtal ingås mellan olika aktörer.

Avtal mellan delägare, markägare, företag och andra samarbetspartner **bör alltid göras skriftligen**. Det tar tid att skaffa tillstånd och upprätta avtal och det bör man också beakta i projektets tidsplan. I de handledningar och anvisningar som har skrivits för andelslag finns många användbara färdiga avtalsmallar!

Då man ska dra ett ledningsnät måste man utan undantag begära tillstånd av bl.a. markägare, väg- och järnvägsghållare och ägare till vattenområden. För utplacering av pumpstationer, tryckstegrings- och mätstationer, avloppsreningsverk, vattentäcker och andra anläggningar är avtal om användningsrättigheter inte tillräckligt, utan vattenandelslaget måste förvärva de nödvändiga markområdena jämte eventuella servicevägar antingen genom långvariga hyresavtal eller genom köp.

Dragning under tomtväg och enskild väg kan skötas med avtal om användningsrätt. För dragning under allmän väg måste väghållaren (väglaget, kommunen, ELY-centralen) alltid bevilja ett separat tillstånd. Placering av vatten- och avloppsrör på en landsvägs vägområde kräver tillstånd från ELY-centralen. Tillstånd för dragning under järnväg söks från Trafikverket. Enligt vattenlagen behövs alltid regionförvaltningsverkets tillstånd för dragning under vattendrag. Därför måste man alltid kontrollera med regionförvaltningsverket eller ELY-centralen om tillstånd behövs för dragning under åar, diken eller något annat område som eventuellt klassas som vattendrag.

www.ely-keskus.fi > Trafik > Tillståndsärenden > Kablar, ledningar och rör på vägområde > Placering av vatten- eller avloppsrör

Bild: Minna Nummelin

Bild: Viivi Virta

8. Planering och byggande

ÖVERSIKTSPLAN = en utredning av behoven, olika lösningalternativ, olika nättyper, antalet abonnenter och kostnaderna

UTREDNINGSPLAN = utarbetas på basis av översiktsplanen, innehåller en dimensionerad grundlösning, preliminära fältundersökningar, lösningar för specialobjekt samt kostnadsförslag för investeringar och drift

BYGGNADSPLAN = detaljerad plan för byggandet som innehåller planritningar och projektspecifika beskrivningar för hur arbetet ska genomföras.

VGRAVITATIONS-AVLOPP = avloppsvatten leds med självfall

TRYCK-AVLOPP = avloppsvattnet pumpas bort med avloppspumpar vid en eller flera fastigheter för behandling i ett lokalt minireningsverk eller vattentjänstverkets avloppsreningsverk.

En omsorgsfull och yrkesmässigt utförd planering betalar sig själv. Med god planering hålls byggkostnaderna i schack. Planeringen ska förutom själva byggandet också omfatta underhåll av systemet.

Det är bra att inleda planeringen med att göra en översiktsplan. Där skissar man upp projektets omfattning och olika alternativ för genomförandet:

- Vilka områden är det ekonomiskt och tekniskt möjligt eller motiverat att ta med?
- Ska ledningsnätet ha gravitationsavlopp eller tryckavlopp?
- Ska ledningsnätet anslutas till ett annat vattentjänstverks ledningsnät eller ska man bygga en egen vattentäkt eller ett eget avloppsreningsverk? Var finns eventuella anslutningspunkter till ett annat vattenverks ledningsnät?

I det här skedet bör man ännu en gång fundera på om det är förnuftigt att bilda ett eget andelslag eller om något annat andelslag eller kommunalt vattentjänstverk i området kan tillhandahålla vattentjänsterna.

I samband med översiktsplaneringen behöver man också beräkna de preliminära kostnaderna och dryfta olika finansieringsmöjligheter. Om kostnaderna per ansluten fastighet blir oskäligt höga bör man fundera om vattentjänster som ordnas av ett andelslag är rätt alternativ. Förutom de ekonomiska frågorna bör man också ta vattenmängderna i beaktande. Tillräckliga vattenmängder är en

Bild: Minna Nummelin

förutsättning för ledningsnätets tekniska funktion och för bibehållande av en god kvalitet på hushållsvattnet.

För att systemet ska fungera är det viktigt att man redan i dimensioneringsskedet kan uppskatta antalet anslutningar så exakt som möjligt. I början är många väldigt skeptiska till andelslagsprojekt och vill inte ansluta sig. Men när projektet framskrider och grävmaskinerna är på plats vill de flesta invånarna ändå ansluta sig till ledningsnätet. Om man inte har räknat med de här användarna i dimensioneringsskedet kan det vara svårt eller till och med omöjligt för dem att ansluta sig. För ett andelslag räcker det vanligen 2–3 år att ordna vattentjänster. Projektet består av många olika arbetsskeden. Det lönar sig att anställa en projektchef som ansvarar för det praktiska arbetet.

Byggandet börjar med anbudsprocessen som omfattar beredning av anbudsunderlagen, anbudstävlan och ingående av avtal. Efter det egentliga byggskedet omfattar byggandet även ibruktagandet av systemet och garantitiden.

NERA VATTEN PÅ KVARNEN

- Det är viktigt att säkra ett fungerande samarbete med markägarna och eventuella blivande abonnenter: kontakt, diskussion, information.
- Kostnadsförslaget preciseras allt eftersom planeringen framskrider. Kostnadsförslaget bör vara realistiskt så att alla kostnader täcks. Man ska också ta med en fem procents reserv för överraskande utgifter i beräkningen.
- Förutsättningarna för ett fungerande tryckavloppsnät är att nätet är rätt dimensionerat och tillgång till fungerande service från ett auktoriserat serviceföretag.
- Villkoret för bygglov kan vara en bestämmelse om anslutning till ett centraliserat vattentjänstnät. Det är skäl att diskutera med byggnadstillsynsmyndigheten om förfaringssätten så att andelslaget kan förbereda sig på nya abonnenter i framtiden.
- Att bestämma placeringen för rörlinjen tillsammans med markägarna är den bästa garantin för att linjen får markägarnas godkännande (användningsrätt för ledningsområde). Om man inte når någon överenskommelse om placeringen och placeringen inte kan ordnas på något annat tillfredsställande sätt eller till skäliga kostnader kan kommunens byggnadstillsynsmyndighet enligt markanvändnings- och bygglagen (161 §) ge permanent placeringstillstånd för vattenledningarna och en mindre anläggning, konstruktion eller anordning som hör till ledningarna. Ersättningsgrunderna finns i MTK:s och kommunförbundets rekommendation (Rekommendationsavtal om ledningar som grävs ner i marken, 2010) samt i Lantmäteriverkets publikation Rekommenderade ersättningar för skador på fastigheter (2003). www.maanmittauslaitos.fi > publikationer > publikationsserie
- Om andelslagets ledningsnät ansluts till ett kommunalt vattentjänstverk måste man tänka på att ledningarna ska vara kompatibla och att kvalitetskraven är desamma.
- Planeringsmöten med planeraren hålls med jämna mellanrum där man går igenom hur arbetet framskrider och fattar de beslut som behövs för den fortsatta planeringen.
- Anslutningsavtal ska helst ingås med abonnenterna innan byggplaneringen inleds så att man vet vilka fastigheter som kommer att ansluta sig till ledningsnätet. En mall för anslutningsavtal finns i publikationen Vattenandelslagets ABC. Det är bäst att ingå avtalen genom att gå från hus till hus.
- I samband med utbyggnaden av vattentjänsterna bör man ta reda på om det finns behov av att dra andra rör i samma schakt som vattenledningen och avloppsrören, till exempel skyddsrör för fiberoptisk kabel.
- En högklassigt utförd installation är en förutsättning för ett fungerande och driftsdugligt ledningsnät. Genom att följa tillverkarens monteringsanvisningar försäkras man sig om att tillverkarnas och leverantörernas garantier gäller.
- Materialen och anordningarna ska överensstämma med föreskrifterna i del D1 i Finlands byggbestämmelse-samling: Fastigheters vatten- och avloppsinstallationer.
- Innan ledningsnäten tas i bruk genomförs tryck- och täthetsprover. Man gör också tester för att säkerställa hushållsvattnets kvalitet och hygien i vattenledningarna.
- Det lönar sig att inkludera utbildning i systemets drift och service i byggnadsentreprenaden.
- Abonnenterna bör senast i anslutningsskedet informeras om det kommande ledningsnätets användningstryck och dess växlingar samt påminnas om att kontrollera ledningarna som finns inom fastighetens gränser. De rekommenderas också att installera en tryckreducerare.
- Det rekommenderas att man också låter andelslaget bygga tomtledningarna samtidigt som stamlinjerna dras. Arbetet utförs då med iakttagande av god byggnadssed. Fastighetsägaren ansvarar för kostnaderna.

9. Underhåll, service och ekonomi

Andelslagets roll upphör inte trots att ledningsnätet är färdigbyggt. Andelslaget ska fortsättningsvis erbjuda vattentjänster av hög kvalitet.

Fastighetsägaren ansvarar för vattentjänsterna och anläggningarna på sin fastighet fram till anslutningspunkten. Fastighetsägaren är ansvarig för underhållet av fastighetens vatten- och avloppsledningar.

När det gäller underhåll måste man vara förbered på att konstruktionsdelar och anläggningar har en viss teknisk användningstid och därefter behöver repareras och förnyas. Utöver service- och underhållsarbetet ingår en stor mängd förvaltningsuppgifter i vattenandelslagets underhållsskyldighet: bokföring, revision, kostnadsshantering, avtal, kontroll av anläggningar, mätaravläsning, feljour, serviceavtal mm.

Ett väl utarbetat serviceprogram minskar antalet oväntade driftstopp, sparar onödiga reparationskostnader och förlänger systemets livslängd. Utförda serviceåtgärder skrivs in i en servicebok.

Kvalitetssystem

Ett kvalitetssystem ska utarbetas för andelslaget. Det fungerar som en anvisning för andelslagets verksamhet och ett verktyg för vattentjänstverkets underhåll och utvecklingen av verksamheten. Med ett kvalitetssystem kan man höja kvaliteten på vattenandelslagens verksamhet och säkerställa att lagar, förordningar och myndighetsbestämmelser som gäller vattentjänstverket iakttas.

Mer information om utarbetandet av kvalitetssystem och omfattande minneslistor för ordnandet av vattentjänster i form av andelslag ingår i handboken Vesiosuuskuntion laatu-käsikirja (2009) som utarbetats av Mellersta Finlands miljöcentral och finns på internet: www.ymparisto.fi/ksu/julkaisut
> Oppaita, opetuspaketteja ja julisteita

MERA VATTEN PÅ KVARNEN

- Andelslaget bör ingå ett serviceavtal med ett auktoriserat serviceföretag.
- Andelslaget ska göra upp en serviceplan där alla drifts- och serviceåtgärder skrivs in tillsammans med tidpunkten när de har utförts och vem som har utfört dem. Det är också bra att skriva in hur åtgärder ska dokumenteras.
- Ledningsnätets och anläggningarnas användningsgrad och driftförhållanden inverkar på servicebehovet. Ett nät som är i liten användning är mera utsatt för fällningar och slambildning än ett som är i full användning.
- Tillverkaren eller leverantören ska tillhandahålla **bruks- och serviceanvisningar på finska eller svenska**.
- Det lönar sig att redan i anskaffningsskedet komma överens med leverantören om drifts- och servicehandledning för anordningarna.
- Ledningsnätets användare bör få råd och handledning i hur anordningarna används. Andelslaget kan med fördel utarbeta en allmän anvisning om systemets funktioner.
- Obs! Om hushållsvattnets kvalitet försämrats måste andelslaget agera omedelbart!

Bokföring och beskattning

Skötseln av andelslagets ekonomi bör överlåtas åt en yrkeskunnig person.

Vattenandelslag är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen. Andelslaget måste årligen skriva en verksamhetsberättelse och upprätta ett bokslut som består av bl.a. balansräkning, resultaträkning och finansieringsanalys. Bokslutet ska lämnas in för registrering inom två månader efter det att resultaträkningen och balansräkningen fastställts. Finansierarna vill ofta ha en projektspecifik kostnadsspecifikation och därför bör olika projekt bokföras separat.

Bokföringsnämnden (KILA) vid Arbets- och näringsministeriet har som uppgift att ge anvisningar och utlåtanden angående tillämpningen av bokföringslagen. Nämndens allmänna anvisningar och publicerade utlåtanden och undantag kan läsas på ministeriets webbplats:

www.tem.fi > Företag > Bokföring > Bokföringsnämnden

I anvisningarna behandlas resultaträkning, balansräkning, verksamhetsberättelse samt avskrivningar och andra frågor gällande bokslut och bokföring.

Vattenverksföreningen VVY säljer en CD-skiva som innehåller bokslutsmallar för små aktiebolag och vattenandelslag. CD:n uppdaterades hösten 2010.

I början av 2010 togs tjänsten Skattekonto i bruk och därmed ändrades rutinerna för anmälan, betalning och återbäring av skatter som betalas på eget initiativ. Med hjälp av skattekontot får betalaren en bättre överblick över sin beskattnings- och betalningssituation.

Skattekontoförfarandet omfattar till exempel arbetsgivarprestationer och moms.

Då man använder skattekontot kan skattebetalaren dra av den momssumma som berättigar till återbäring från de skatter som ska betalas. www.vero.fi/skattekonto

Mer information om beskattning av andelslag och andra företag finns bl.a. på Skatteförvaltningens webbplats:

www.vero.fi > Företags- och samfundskunder > Aktiebolag och andelslag

Förhandsåterbäring av moms

Andelslaget bör anmälas som **momspliktigt** senast från och med den dag då den skattepliktiga affärsverksamheten inleds. Anmälan om momsskyldighet ska alltså göras senast innan planeringen påbörjas. Utövre av affärsverksamhet i liten skala vars omsättning inte överstiger 8 500 euro under ett kalenderår är befriade från moms.

När en företagare beräknar och redovisar momssumman får han på varor och tjänster som han köper till affärsverksamheten dra av den skatt som försäljaren av varorna erlägger. Förutsättningen för avdragsrätt är att varan eller tjänsten används i företagarens skattepliktiga affärsverksamhet. Avdrag får göras för i princip alla varor och skattebelagda tjänster som har anskaffats som skattepliktiga omsättnings- eller anläggningstillgångar eller för övrig användning eller konsumtion i den skattepliktiga affärsverksamheten.

NERA VATTEN PÅ KVARNEN

Vattentjänstandelslaget måste i egenskap av ett samfund som utövar näringsverksamhet betala inkomstskatt på sina inkomster och moms på sin försäljning.

Inkomsten är skattefri om amorteringsavgifterna som uppburits under räkenskapsperioden används för amorteringar. Överförbara anslutningsavgifter som inte återbetalas är skattebelagda inkomster för mottagaren och avdragbara utgifter för betalaren enligt näringskattelagen. Däremot är överförbara anslutningsavgifter som återbetalas skattefria inkomster för mottagaren och icke-avdragbara utgifter för betalaren.

Vattendistributions- och avloppsledningsnät ses i beskattningen som anläggningstillgångar. Slitage på de här investeringarna redovisas i bokföringen som avskrivningar som minskar räkenskapsperiodens resultat. Anskaffningsutgifterna för anläggningstillgångar dras av som årliga avskrivningar i jämnstora rater under tillgångarnas sannolika ekonomiska livslängd. Skatteförvaltningen rekommenderar 30 år som huvudsaklig avskrivningstid.

Enligt Skatteförvaltningens anvisning (21.1.2010, punkt 11) betraktas anslutningsavgifter som är överförbara eller återbetalas till den skattskyldiga som icke-förslitningsbara anläggningstillgångar i beskattningen eftersom man kan få tillbaka ett belopp motsvarande avgiften antingen i form av en återbetalning av avgiften eller så att rätten till anslutning överförs vidare. En anslutningsavgift som varken återbetalas eller kan överföras får dras av som utgift med lång verkningstid med lika stora årliga avskrivningar under de kommande tio åren. www.vero.fi > Detaljerade skatteanvisningar > Momsbeskattning > Skattepliktig försäljning, skattegrund, eget bruk, avdrag > Skatteförvaltningens ställningstaganden i fråga om företagsbeskattning 2010

Bild: Rodeo/Tero sivula

10. Källmaterial och ytterligare information

Vattenandelslagets ABC. Nylands miljöcentral. 2005
www.miljo.fi/uus/publikationer > Duplikat 1995–2006 > Duplikat 2005

Behandling av avloppsvatten i glesbygden. Handbok nr 3. Sydvästra Finlands miljöcentral. 2009
www.miljo.fi/los/publikationer > Serien handböcker

Vesiosuuskuntien laatukäsikirja. Mellersta Finlands miljöcentral. 2009
www.ymparisto.fi/ksu/julkaisut > Oppaita, opetuspaketteja ja julisteita

Osuuskunnan perustajan opas. Sällskapet Pellervo. 2010
www.pellervo.fi/osuuskunta

Ohjeita 2-10 kiinteistön yhteisten jätevesijärjestelmien toteuttamiseen. Ideasta toteutukseen ja käyttöön. Keski-Suomen vesihuoltoyrittäjien koulutushanke. Jyväskylän AMK. 2009
www.jamk.fi/jatevesi

Kiinteistökohtainen paineviemärijärjestelmä. Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksen monistesarja nro 13.
Vesi- ja viemärilaitosyhdistys ry & Uudenmaan ympäristökeskus. 2003

Införande av effektiviserad avloppsvattenhantering i glesbygden.
Miljöförvaltningens anvisningar 2/2009.
Miljöministeriet. 2009
www.miljo.fi/publikationer > Miljöförvaltningens anvisningar

Särskilda situationer inom vattentjänster och beredskap för dem. Miljöhandledning 128. Natur- och naturtillgångar. 2006
www.miljo.fi/publikationer > Miljöhandledningar

Stödjande av vattentjänster. Miljöhandledning 2009
www.miljo.fi/los/publikationer > Miljöhandledningar

Allmänna avtalsvillkor för konsultverksamhet KSE 1995. RT 13-10574 S. Rakennustieto Oy.
Allmänna avtalsvillkor för byggnadsentreprenader YSE 1998. 1998. RT 16-10660 sv. Rakennusteollisuuden Kustannus RTK Oy.
Handbok i lagen om vattentjänster. JSM publikationer 1/2002
www.mmm.fi > publikationer > JSM:s publikationer

VALONIA www.valonia.fi/jatevesi

VOK.fi – Puhdasta asiaa vedestä www.vok.fi

En guide till avloppsvattnets värld, Förbundet för vattenskyddsföreningarna i Finland www.vesiensuojelu.fi/jatevesi

Suomen Vesiosuuskuntien Liitto ry www.vesiosuuskunnat.fi

Finlands vattenförsörjningsandelslag rf www.svosk.fi

Bild: Rodeo Tero Sivula

Redaktörer: Minna Nummelin
Merja Haliseva-Soila
Redaktion: Jussi Heikkinen (VALONIA/MINWA-projektet)
Kati Javanainen (VALONIA)
Jyrki Lammila (ELY-centralen i Egentliga Finland)
Katja Mäkinen (Satafood Kehittämisyhdistys ry)
Marjo Tarvainen (Pyhäjärvi-instituutti)

Närings-, trafik- och miljöcentralen i
Egentliga Finland
Miljö och naturresurser

Telefonväxel 020 636 0060
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

www.ely-keskus.fi

